

## **Wagnerová, E., Šimíček, V., Langášek, T., Pospíšil, I. a kol.: Listina základních práv a svobod**

**Komentář. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2012, 906 s.**

Rostislav Vrzal\*

Nadepsané dílo představuje v podmínkách české doktríny, zejména ústavně právní, zaplnění dlouholeté a velmi citelné mezery v odborném komentářovém fondu, kde sice v minulosti byly vydány různé publikace zaměřené na Listinu základních práv a svobod (dále jen „Listina“), v podstatě však nebyl k dispozici rozsahem a odbornou úrovní odpovídající komentář k této jedné z nejdůležitějších součástí ústavního pořádku České republiky.

V této souvislosti lze vyjádřit naprostý souhlas s Petrem Pithartem, autorem předmluvy k této publikaci, který podle svých slov považuje recenzovaný komentář za dílo „imponující nejen rozsahem“, což si dovoluji, vědom si samozřejmě značné míry subjektivity, označit za hodnocení více než příléhavé, neboť se jedná skutečně o počín z kategorie mimořádných.

Pokud pak čtveřice hlavních autorů ve svojí ediční poznámce za předmluvou doufá, že se v rámci díla podaří alespoň trochu rozptýlit pověst české komentá-

řové literatury, vůči níž zaznívá podle autorů „tradiční a škarohlídský povzdech“ nad tím, že „právní problém začíná přesně tam, kde končí komentář“, pak coby svůj subjektivní hodnotící soud jednoznačně prohlašuji, že tohoto cíle bylo mimo jakoukoli pochybnost dosaženo a dílo bude jistě mít své místo ve zlatém doktrinálním fondu (nejen) ústavního práva.

Nahlédneme-li podrobně na koncepci díla jako celku, pak již v tomto okamžiku nezbyvá než konstatovat, že jde skutečně o naprosto komplexní, přiměřeně obsáhlý, dostatečně podrobný a uživatelsky pohodlně uspořádaný soubor informací nejen k samotné Listině coby právnímu dokumentu, nýbrž i k mnoha dalším pramenům práva a s nimi souvisejícím otázkám, především samozřejmě právním, ale ve velké míře i obecně společenským, politickým, hospodářským a jiným.

Komentář navíc prostřednictvím samostatného uceleného úvodu logicky a souvisle provází čtenáře od samotných prvopočátků problematiky lidských práv do současnosti, a to v širokých historických rozměrech, napříč nejrůznějšími kulturami, režimy, státními zřízeními, včetně rámcového seznámení čtenáře s příslušnými dobovými lidskoprávními dokumenty, kdy zde rovněž

---

\* JUDr. Rostislav Vrzal, právník, Česká televize, Televizní studio Brno, externí doktorand Katedry ústavního práva a politiky Právnické fakulty Masarykovy univerzity, Brno.

má díky Elišce Wagnerové své pevné a nezastupitelné místo rozbor jednoho z nejdůležitějších prvků pro práci (nejen) s Listinou, kterým je tzv. test proporcionality. Takto nastavený úvod potom nepochybně představuje velmi přínosné základní pojednání o problematice před samotným rozbohem Listiny.

Listina je pak podrobně komentována podle jejích jednotlivých článků, přičemž je nutno významně ocenit u řady z nich obecný shrnující exkurz, který je následován již speciálním výkladem ke konkrétním odstavcům. Takto pojatá struktura komentáře je následně doplněna u každého ze článků Listiny velmi podrobným seznamem související právní úpravy, judikatury a literatury, ve značné míře zahraniční, což je jen jedním z mnoha pomyslných kladných bodů, které toto dílo získává v boji o přízeň čtenáře.

V rámci takto uceleného a plynulého výkladu se jako stěžejní pro nepochybný budoucí teoretický i praktický úspěch prezentovaného díla ukazuje okolnost, že jak u hlavních autorů, tak u dalších členů autorského kolektivu, se jedná o zkušené odborníky z oblasti doktríny i praxe, často přímo ze sféry ústavního soudnictví, což se jistě nemohlo neprojevit na skutečně vysoké, v českých podmínkách podle mého názoru nadstandardní, úrovni celého díla.

Jednotliví autoři se vedle běžných a v zásadě nekonfliktních problémů ústavního práva a především ochrany základních práv a svobod nijak nevyhýbají ani tématům, která jsou právně, politicky, společensky či jinak třebas i výrazně ožehavá. Zcela korektně je zde ze strany každého z autorů vždy dáván prostor i názorovým oponentům, popřípadě se objevuje výslovné upozornění na fakt, že se prozatím doktrína či praxe k některému z nastolených problémů dostatečně nevymezila.

U každé z částí Listiny lze pro inspiraci upozornit na některé zásadní otázky, jimž se komentář věnuje, kde při nutně limitovaném prostoru pro takový výčet jde samozřejmě o výběr podmíněný mým subjektivním náhledem, proto s dovolením ponechávám na laskavém čtenáři, aby si případně sám našel a vybral další, ze svého pohledu zajímavé, okruhy, neboť představený komentář mu k tomu s ohledem na svůj bohatý obsah nabízí nepochybně mnoho příležitostí.

Ve vztahu k preambuli zde ve výkladu Vojtěcha Šimíčka vyvstávají v podstatě dva základní a interpretačně jistě nikoli nezajímavé problémy, o nichž nepadne v teorii či praxi úplná shoda. První z nich vychází z obecného právního sporu, nezávislého na Listině, a to o samotnou povahu preambulí, popřípadě samozřejmě jiných, takto neoznačených, úvodních prohlášení, konkrétně zda jsou či nejsou součástí daného legislativního aktu, druhý z nich poté otvírá již otázku speciálně směrem k Listině, a sice ohledně (ne)správnosti jednotlivých forem její citace, kde jsou odborné kruhy rovněž názorově poměrně rozpolcené.

V hlavě první se jako podstatný jeví především důkladný a inspirativní rozbor zásadních pojmů, jakými jsou svoboda, rovnost a důstojnost, kde je třeba ocenit nejen ucelený přístup Jiřího Baroše k tématu, ale zejména navazující precizní analýzu Elišky Wagnerové k povaze důstojnosti coby stěžejní hodnoty ústavního pořádku, a to za významného použití názorů tamtéž citované německé právní vědy.

V hlavě druhé se sluší vyzdvihnout v souvislosti s nedotknutelností osoby Tomášem Langáškem pojednávaný problém odpírání povinného očkování, kde tento autor shrnuje správné a ústavní hlediska tohoto přístupu, když zde zároveň vyjadřuje „nemalé rozpaky“ nad jedním z rozhodnutí strážce ústavnosti v této oblasti, popřípadě obsáhlý výklad Petra Jägera k otázce výhrady svědomí, která se v posledních letech stále více objevuje jako tvrzený důvod pro odmítání plnění některé z jinak běžných povinností.

Dále budiž připomenut důkladný exkurz Elišky Wagnerové do spleťtých zákoutí svobody projevu, stejně jako erudovaný výklad Vojtěcha Šimíčka k různým aspektům shromažďovacího práva, popřípadě fundovaný příspěvek Jana Kysely na téma práva na odpor v jeho nejrůznějších podobách.

V hlavě třetí stojí za zmínku především naprosto správná polemika Iva Pospíšila ve vztahu k nadbytečnosti čl. 24 Listiny a navazující do jisté míry důvodné autorovy pochybnosti stran přípustnosti těch ustanovení jednoduchého práva, která omezují působnost právní úpravy menšinových práv toliko na menšiny tradičně a dlouhodobě žijící na území České republiky.

V hlavě čtvrté je třeba uvítat Janem Kyselou obsáhle rozebraný dopad práva na stávkou, kde autor vedle shrnutí různých náhledů na realizaci tohoto práva zcela přilehavě odmítá podle něj zřejmě názor některých představitelů českých odborů, že při absenci prováděcí právní úpravy je stávkou vše, co odbory za stávkou prohlásí, přičemž k tomuto jeho stanovisku se mohou jen připojit, když si tento postoj odborů, je-li skutečně myšlen vážně, troufnu označit přímo za ústavně neudržitelný. Jako velmi podnětné lze v této části komentáře rovněž označit v souvislosti s právem na vzdělání jednoznačné vymezení se Michala Bobka k tzv. „bezplatnosti“, jíž zde sice poměrně expresivně, nicméně po mém soudu přesně a za použití odpovídající argumentace, označuje za politický blud.

V hlavě páté stojí za pozornost ze strany Iva Pospíšila podrobně zmapovaná doktrína spravedlivého procesu, včetně příslušné kritiky směrem k některým negativním jevům v českém procesním právu, např. přetrvávajícímu nepřijatelnému formalismu v postupech českých soudů. Dále mne jako právníka působícího ve sdělovacích prostředcích zaujala část výkladu Hynka Baňoucha na téma role médií v oblasti informování o soudních řízeních, kde ostře a zcela správně kritizuje ty novináře, kteří svojí činností zmožují utrpení obětí trestných činů, přičemž v neposlední řadě zde stojí za

pozornost patřičná kritika tohoto autora směrem k nedostatečné míře a rychlosti odškodnění osob, které jsou poškozeny např. neoprávněnou vazbou.

V hlavě šesté možno vybrat Janem Wintrem důrazné připomenutí podmíněnosti výkonu některých práv, zejména práva na svobodnou volbu povolání či práva na stávku, samozřejmě s odpovídajícím apelem na povinnost zákonodárce vytvořit prostřednictvím jednoduchého práva příslušné podmínky k realizaci těchto práv, stejně jako je velmi podnětné Vojtěchem Šimíčkem komentované nabývání veřejných funkcí soudci s následným důrazem na politickou angažovanost soudců a státních zástupců.

Toto vše je dovršeno komplexním seznamem právní úpravy citované v souvislosti s komentovanými otázkami, stejně jako bohatým rejstříkem s odkazy na výskyt jednotlivých pojmů napříč celým komentářem, což představuje další významné ulehčení a zpříjemnění celkové práce s dílem.

Závěrem tedy nemohu než vyjádřit své pevné přesvědčení, že tento komentář je plně způsobilý stát se nejen zásadním příspěvkem k dalšímu vývoji doktríny především ústavního práva, ale i nepostradatelným pomocníkem a partnerem pro všechny právníky při jejich každodenní práci.